

17-én a VKM részéről Sótér István közölte, hogy a VKM kész fedezni a kiállítás költségeinek egy részét. 1948. január 3-án Alexits György VKM-államtitkár konkretizálta a felajánlást: az akkor már a francia Országos Levéltárban rendezni tervezett kiállítás költségeinek 50%-át fedezik.

374. KÁROLYI MIHÁLY EGYIPTOM PÁRIZSI NAGYKÖVETÉHEZ, AHMED SAROIT BEJHEZ

(Párizs, 1947. november 23.)

Permettez-moi d'accuser réception de votre lettre No 1097-24-22 dans laquelle votre Excellence avait bien voulu m'informer que sa Majesté le Roi Farouk Ier a daigné donner Son haut agrément á la nomination de M. Csornoky en qualité d'Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire de Hongrie en Egypte. Je n'ai pas manqué de transmettre Sa communication á mon Gouvernement.

En exprimant mes meilleurs remerciements á Votre Excellence, je La prie de bien vouloir agréer l'expression de ma haute considération.

MOL XIX-J-30-a 22. doboz (másodpéldány)

*

Engedje meg, hogy megköszönjem 1097-24-22 sz. levelét, melyben Excellenciád volt oly szíves tájékoztatni engem, hogy őfelsége, I. Farouk király méltóztatott magas hozzájárulását megadni Csornoky úr kinevezéséhez Magyarország egyiptomi rendkívüli követének és meghatalmazott miniszterének posztjára. Kormányomnak továbbítottam közleményét.

Hálás köszönetemet fejezem ki Excellenciádnak, és kérem, fogadja legmélyebb nagyrabecsülésemet.

375. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. november 24.)

136. pol. számú jelentésemben beszámoltam arról, hogy a Ramadier-kormány az országszerte megnyilvánuló politikai rendezavarások, tüntetések és sztrájkok nyomán keletkezett belpolitikai krízis következtében november hó 19-én kénytelen volt lemondani.

A kormány lemondása, amint arról előző jelentésemben (121 125/pol.-1947.) beszámoltam, várható volt és nem lepte meg sem a francia közvéleményt, sem a külföldi politikai megfigyelőket. A legutóbbi községi választások eredményéből nyilvánvaló lett a szélsőséges irányzatok kiéleződése és megerősödése, ami kirántotta a talajt a mérsékelt közéletet kereső Ramadier-kormány lábai alól.

Az új kormány megalakítására irányuló tárgyalások hosszadalmasak és bonyolultak voltak. A középpártok mindenekelőtt megkísérelték egy, a Ramadier-kormány összetételéhez hasonló, az úgynevezett „harmadik erőre” (troisième force) támaszkodó kormány létrehozását, amely csupán személycserét jelentett volna, és úgy a kommunisták, mind a degaullisták kizárásával igyekezett volna magát fenntartani. Ezen elgondolásnak megfelelően Léon Blum régi szocialista vezér kapott megbízást Vincent Auriol köztársági elnöktől az új kormány megalakítására. A 75 éves veterán politikus november 21-én este jelent meg a francia Nemzetgyűlésben és drámai beszédben kérte fel annak tagjait, hogy támogassák őt kormányalakításában és szavazzanak neki bizalmat. Beszédében élesen szembe fordult úgy a kommunistákkal, mint a degaullistákkal, és a középpártokat

összetartásra buzdítva szólította fel a Nemzetgyűlés tagjait, ha jó republikánusok úgy szavazzanak rá, ha pedig ellene szavaznak, úgy nem jó republikánusok. A képviselők nem bizonyultak jó republikánusoknak és nem szavaztak rá. Blum csupán 300 szavazatot kapott, holott legalább 309-re lett volna szüksége ahhoz, hogy egyszerű többséget biztosítson számára. Kormányalakítási kísérlete ezzel megghiúsult.

A szavazás végeredményét a jobboldali érzelmű képviselők döntötték el Blum hátrányára, amiből nyilvánvalóvá vált, hogy a mind a kommunistákkal, mind a szélsőjobboldallal szemben álló, a középpártokra támaszkodó „harmadik erő” nem képviseli a Nemzetgyűlés többségét. Erre való tekintettel csupán két megoldás maradt hátra: baloldali kormány alakítása a kommunisták bevonásával, a degaullisták ellen, vagy fordítva, a degaullisták támogatásával létesíteni új kormányt a kommunistákkal szembe. A legutóbbi községi választások óta történetekre tekintettel a választás nem lehetett kétséges, és a második megoldás valósult meg. Folyó hó 22-én este Robert Schuman, az MRP vezetője kapott megbízást kormányalakításra, és a nemzetgyűlés 412 szavazattal bizalmat szavazott neki. (Az új kormány névsorát és összetételét az idecsatolt mellékletben jelentem.)

Schuman miniszterelnök kormányalakításával bekövetkezett a francia belpolitikának azon jobbrtolódása, amely a legutóbbi községi választások eredményének következtében elkerülhetetlennek látszott és amelynek valóságú bekövetkezését 125/pol.-1947. számú jelentésemben (4 oldal) előre jeleztem Miniszter Úrnak.¹

Francia politikai körökben általános az a meggyőződés, hogy az új kormány nem tekinthető véglegesnek, és mint már oly sok elődje, szintén csak átmeneti jellegű lesz. Gyengeségének okai, hogy Franciaország jelenlegi alapvető politikai és közgazdasági problémáit nem fogja tudni kielégítően megoldani.²

Politikai vonatkozásban az teszi helyzetét nehezzé, hogy véglegesen nem elégti ki a degaullistákat, viszont természetesen élesen szembekerül a kommunistákkal. Viszont, mivel a nemzetgyűlés De Gaulle-párti tagjainak segítségével került uralomra, csupán az utóbbiak segítségével tarthatja fenn magát. A tényleges helyzet tehát minden valószínűség szerint az lesz, hogy a háttérből De Gaulle fogja a kormányt mozgatni, és addig fogja tartani, amíg célja érdekében szüksége lesz rá. Ennek megfelelően kétségtelen, hogy a Schuman-kormány erőlyesen fog fellépni a kommunistákkal szemben. Máris vannak hírek arra nézve, hogy első teendői közé fog tartozni a rendőrség, a garde mobile és a csendőrség alakulatainak „megtisztítása” a kommunistáktól.

A kormány politikai programjának végrehajtását viszont erősen fogja nehezíteni, sőt esetleg meg tudja bénítani a kommunista párt ellenállása gazdasági vonalon. Ha ugyanis a Schuman-kormánynak megvannak az eszközei arra, hogy politikai programját keresztülvihesse a kommunista párt akaratával szemben is, alig van erre lehetősége Franciaország pénzügyi és gazdasági problémáinak megoldásánál. E vonatkozásban a helyzet kulcsa a kommunisták kezében van, akik a bányászok és a munkások többségének támogatásával megbéníthatják a kormány gazdasági programjának keresztülvitelét. Ez a folyamat már meg is kezdődött, mivel a Ramadier-kormány bukását előidéző sztrájkok és tömeges rendezvárasok a Schuman-kormány hatalomra jutásával nemhogy megszűntek volna, de tovább terjedtek. A bányászok, fémipari munkások és tanítók után sztrájkba léptek a vasutasok, úgyhogy fokozatosan megbénult a közlekedés egész Franciaországban. A kikötőmunkások sztrájkja tovább terjedt a Földközi-tengerről az atlanti kikötőkre is. Szó van a postások és a telefonisták sztrájkjáról, sőt mind többet hallani, hogy küszöbön áll az általános sztrájk is. Ilyen gazdasági nehézségek mellett az új kormánynak igen kevés kilátása van arra, hogy megoldja a francia közgazdasági élet stabilizálásához elkerülhetetlenül szükséges folyamatos ipari termelés biztosítását és a rohamosan fokozódó infláció megfékezését.

Fenti kizárólag belpolitikai tényezőkön kívül erősen közrejátszanak a francia krízisben a külpolitikai szempontok is. Az aggódó francia szemek mindenekelőtt Londonra irányulnak, ahol most kezdődik a négy nagy külügyminiszter konferenciája, amelyet sokan az utolsó, vagy legjobb esetben az utolsó előtti lehetőségnek és reménynek tekintenek a jelenlegi nemzetközi feszültség további romlásának megakadályozására. Londonra tekint és onnan remél segítséget a francia „harmadik erő” is, amelynek csupán a nemzetközi helyzet enyhülése adhatna újabb lehetőséget arra, hogy kormányra kerüljön, és a jobb- és baloldali szélsőségek kizárásával bel- és külpolitikai arany középúton vihesse tovább Franciaország politikáját.

Nem kérdéses, hogy az angol kormány teljes mértékben viszonzza a francia közép-pártok rokonszenvét. A munkáskormány ugyanis legalább annyira De Gaulle-, mint kommunistaellenes. Angol részről, az ideológiai szempontoktól eltekintve, egyébként sem hívei De Gaulle tábornok kimondottan amerikai-barát politikájának, valamint annak, hogy táborában igen sok régi vichy-i „collaborateur” van. Viszont e vonatkozásban Franciaországra nézve igen sajnálatos körülmény az, hogy az angol munkáspárt sem ül már olyan erősen nyeregben, mint eddig, továbbá, hogy Anglia saját impériumának és gazdasági helyzetének súlyos nehézségeivel küszködve alig tud érdemleges támogatást nyújtani Franciaországnak a gazdasági erőtől duzzadó Amerikával szemben.

Az amerikai álláspont viszont a franciakérdésben szintén elég bonyolult. Kétségtelen, hogy amerikai részről minden olyan politikát messzemenően támogatni kívánnak, amely kommunista-ellenes vonalon halad. Ezzel szemben amerikai részről nem lelkesednek túlságosan De Gaulle tábornokért. Amint Walter Lippmann írja a New York Herald Tribune nov. 21-i számában, kétségtelen, hogy De Gaulle hatalomra jutása esetén automatikusan olyan irányba sodródnék, amely nem korlátozódna csupán kommunistaellenes akciókra és amely végeredményben összeütközésbe kerülne a francia alkotmány, a demokrácia és a személyi szabadság hagyományos elveivel. Az erre elkövetkezendő reakció pedig ismét a kommunisták oldalára állítaná azokat az erőket, amelyek onnan 1945 óta elszivárogtak. Az Észak-amerikai Egyesült Államok állásfoglalására nézve Lippmann kijelenti, hogy az „nyíltan és világosan az alkotmányos pártok mellett áll, bármilyen kormány alakításában is egyezzenek meg az utóbbiak”. Hangsúlyozza továbbá, mennyire helytelen az a felfogás, amely szerint a Truman-doktrína alapján álló amerikai politika titokban De Gaulle-t támogatná. Figyelmezteti a tábornokot, ne hagyja magát félrevezettetni, és ne higgye, hogy a Marshall-terv olyan megoldást céloz, amely elő akarna segíteni Európa kettéválasztását, valamint azt a polarizációs folyamatot, amely az európai országokat két egymással szemben álló és ki nem békíthető táborba állítja. Ezek szerint tehát az Észak-amerikai Egyesült Államok nem feltétlen hívei De Gaulle-nak, és nálánál sokkal szívesebben látnak egy a jelenlegihez hasonló, a jobboldali erők bevonásával kormányozó, antikommunista, de alkotmányos és demokratikus alapokon álló kormányt Franciaország élén.

Összevetve a fent vázolt bel- és külpolitikai erőtevézőket, a jövőre nézve az a következtetés vonható le, hogy a francia belpolitikai helyzet alakulása is elsősorban a londoni konferenciától függ. Amennyiben a konferencia bizonyos enyhülést hozna a nemzetközi feszültségben, úgy kilátás lehet arra, hogy Franciaországban a mérsékelt erők maradjanak uralmon. Ellenkező esetben viszont egyelőre elkerülhetetlennek látszik, hogy De Gaulle-t az események ne sodorják uralomra, annak ellenére, hogy sem a francia nép többsége, sem a nyugat-európai vezető hatalmak nem támogatják őt teljes mértékben.

¹ A jelentés melléklete részletesen ismerteti a Schuman-kormány összetételét. A 15 miniszter közül 6 szocialista, köztük Moch belügy-, D. Mayer munkaügyi, C. Pineau közlekedésügyi miniszter. Két miniszter radikális, kettő független, a többi az MRP-hez tartozik.

² Károlyi december 9-én jelenti, hogy egy szocialista vezető ebédre hívta meg Gyomait és kifejezte aggályát, hogy De Gaulle hatalomra juthat – ezért azonban elsősorban a KP-t tette felelőssé, amely mintegy két hónap óta felhagyott a munkásegység politikájával és teljesen a szovjet külpolitika szolgálatába állt. „Elhagyták a nemzeti vonalat, és amint a tények bizonyítják, ma már nem is orosz sugallatú, hanem ezen felül itt az országban is nemzetközi irányvonalat követnek.” Ugyanitt jelenti Károlyi, hogy kihallgatáson fogadta a pápai nuncius, de elég tartózkodó volt vele szemben.

376. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. november 24.)

Tárgy: A világpolitikai helyzet alakulása és annak francia vonatkozásai.

A világpolitikai helyzet legutóbbi alakulásáról és annak francia vonatkozásairól helyzetjelentésemet tisztelettel az alábbiakban teszem meg:

Legutolsó francia helyzetjelentésemben utaltam arra, hogy a világpolitikában az általános feszültség látszata ellenére némi enyhülés mutatkozik. Ezt az enyhülést inkább csak érezni lehet, mint érzékeltethetően kimutatni. Szövevényes, sokrétű folyamatról van szó, amelynek kihatásait csak sokkal később fogjuk észlelni. Nem szeretek illúziókat ébreszteni, és éppen ezért halasztottam el eddig jelentésem megírását. Amikor az emberek fokozódó feszültségről vagy hirtelen beálló enyhülésről beszélnek, egy kissé a saját vágyaikra is hallgatnak. Például legutóbb az egyik ismert magyar disszidens Londonból visszajövet valakinek kijelentette, hogy egy angol munkáspárti külpolitikus véleménye szerint 75 százalékos esély van a háborúra, 25 százalék a békére. Hogy ez az angol politikus valóban ezt mondta-e, természetesen nem tudom ellenőrizni, de nyilvánvaló, hogy a disszidens magyar politikusi vágya is bennfoglaltatik ebben a világpolitikai diagnózisban. Ugyanilyen helytelen volna a megfordítottját mondani, mert hiszen ilyen laza megfogalmazásban nem is lehet a világpolitikai helyzet alakulásáról beszámolni. Éppen ezért igyekeztem az enyhülésről szóló híreket a legszigorúbban ellenőrizni. Nemcsak a nyugati sajtót tanulmányoztam, de [igyekeztem] pontos értesüléseket szerezni a legkülönbözőbb helyekről. Beszéltem komoly, ismert francia és amerikai újságírókkal, angolokkal, információt kaptam a Quai d'Orsay beavatott köreitől stb. Így jutottam arra a meggyőződésre, hogy mint fentebb jeleztem, nem konkrét enyhülésről van szó, hanem olyan jelekről, olyan megcáfolhatatlan tényekről, amelyek a leghatározottabban ellentmondanak a belátható időn belül kitörő konfliktusról szóló híreknek. Ez korántsem jelenti azt, hogy a háborús pszichózis egyik napról a másikra megszűnik, sőt még azt sem, hogy a világpolitikai viszonylatban a feszültség feloldódik, hanem csupán azt, hogy fokozatosan egy merőben új helyzet alakul ki, amelynek távolabbi megnyilatkozásai biztató jellegűek lehetnek.

Ezzel kapcsolatban mindenképp szeretném kihangsúlyozni, hogy az általános vélemény szerint a londoni külügyminiszteri konferenciától senki sem vár eredményeket. Tehát ilyen vonatkozásban a feszültség növekedéséről lehetne beszélni, mert ma már ott tartunk, hogy azt is óriási eredménynek tekintik, ha a szemben álló felek nem szakítanak véglegesen, és egy esetleges, 1948 tavaszán megtartandó konferenciáig elhalasztják a döntést. Mint Bidault francia külügyminiszter mondotta, „ez az utolsó lehetőség” konferenciája. A kérdés csupán az, hogy mit értünk „utolsó lehetőség” alatt? Nem az eddigi módszerekkel folytatott politika utolsó lehetőségéről van-e szó csupán?

Egy ismert amerikai újságíró, aki állandó érintkezésben van Walter Lippmann körével¹ (ezzel kapcsolatban felhívom a figyelmet Lippmann cikkeinek mellékelt kivága-